

YTTRANDE
Dnr 50-102/2009

Miljödepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över Naturvårdsverkets redovisning av tre regeringsuppdrag rörande förvaltning av rovdjur (M2009/662/Na)

Naturhistoriska riksmuseet har erhållit ovanstående rapporter på remiss och avger här sitt yttrande.

Sammanfattning

Naturhistoriska riksmuseet *tillstyrker*:

En regionalt baserad rovdjursförvaltning, men förslaget bör vidareutvecklas till ett tydligare samlat rovdjurssystem.

Delegering beroende av rovdjurstammarnas status.

En ny förordning för förvaltning av rovdjur, dock ej det aktuella förslaget i sin helhet.

En ökad insyn och delaktighet.

Utomstående granskning av inventeringsresultaten i form av kvalitetssäkring i samverkan med regionala myndigheter och utförare.

En utvecklad och tillgänglig rovdjursdatabas.

Att åtgärder verkställs för att stärka vargens genetiska status genom att öka det reproduktiva utbytet med finska och/eller ryska vargar.

Naturhistoriska riksmuseet *avstyrker*:

En förvaltning baserad på riksdagens miniminivåer snarare än specifika mål för gynnsam bevarandestatus.

Annan jakt än skydds jakt när gynnsam bevarandestatus ej föreligger.

Delegering av jaktbeslut utan angivet maxantal som får fällas när stammarna är ovan miniminivåerna.

Naturhistoriska riksmuseet *föreslår*:

En oberoende expertgrupp bör tillsättas för att bedöma arternas bevarandestatus och utveckla mål för gynnsam bevarandestatus.

Den regionaliserade förvaltningen bör utvecklas mot gemensamma förvaltningsenheter inom regionerna.

Om det blir aktuellt att införa ett regionaliserat förvaltningssystem i enlighet med förslaget bör det avvakta utvärdering av etappmålen och eventuella nya mål.

Betydligt större resurser bör avsättas för att bl.a. öka möjligheterna till naturlig invandring av östliga vargar.

Inledning

Inledningsvis vill museet påpeka det olyckliga i den korta remisstiden. Det finns många aspekter som måste övervägas noga i de problemställningar som rapporterna tar upp, och det är olämpligt att detta forceras tidsmässigt. Ett av framgångskoncepten bakom ett utvecklat förvaltningssystem är att bygga förtroende mellan alla de parter som är inblandade, och detta är inte något som går fort. Förtroendeskapande tar tid, och den tiden har inte medgetts vare sig Naturvårdsverket eller remissinstanserna

Yttrandet avges här uppdelat i de tre rapporterna.

1. En modell för ett utökat regionalt ansvar för rovdjuren m.m.

En fungerande rovdjursförvaltning måste byggas på ett antal delmoment som alla hänger samman i vad som kan kallas ett sammanhållet förvaltningssystem. Systemet är inte starkare än sin svagaste länk, och att lösa problem i en enskild del, leder sannolikt endast marginellt framåt.

De huvudsakliga momenten i ett fungerande rovdjursförvaltningssystem är enligt Naturhistoriska riksmuseet följande:

- tydliga och klara regelverk och styrdokument
- en känd, enkel och accepterad roll- och ansvarsfördelning mellan de parter som ingår i systemet

- en aktiv regional nivå som utgör ”kärnan” i den operativa förvaltningen och baserad på delaktighet och gemensam förvaltning
- system för kompetenshöjning och kompetensåterföring
- fungerande rutiner och system för rovdjurskommunikation, ett ständigt utvecklande av nya mötesplatser mellan aktörerna
- tillräckliga resurser som fördelas på ett sådant sätt att de faktiska problemområdena prioriteras och ett erkännande av uppgiftens svårighetsgrad
- beslut baserade på bästa möjliga vetenskaplig underlag som hanterar osäkerheter i enlighet med försiktighetsprincipen.

Naturhistoriska riksmuseet anser att utgångspunkterna för inriktningen av rovdjursförvaltningen ska bygga på att den nationella och internationella nivån har ansvar för fastställande av inriktning, policyskapande, fastställande av nationella och regionala måltal (efter beredning inom den regionala förvaltningen samt uppföljning. Den regionala nivån ska ha ansvar för den operativa förvaltningen.

Kompetensen på både nationell och regional nivå om rovdjursförvaltningssystemet måste sannolikt öka.

Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker att grunden för rovdjursförvaltnings bör ha en regional bas. Det är viktigt att ett system för regionaliserad förvaltning bygger på klara och tydliga roller för de olika aktörerna, och Naturhistoriska riksmuseet anser att detta bör utvecklas mer. I den aktuella rapporten ligger fokus mest på formerna för skydds jakt, och formerna för det samlade rovdjurssystemet är inte tillräckligt tydliga. Detta är sannolikt ett resultat av tidsbrist, men är oavsett detta olyckligt.

Naturhistoriska riksmuseet finner grunderna i Naturvårdsverkets förslag till regional förvaltning av rovdjursstammarna rimliga, men anser att det är olyckligt att Naturvårdsverket fokuserar på riksdagens miniminivåer som förvaltningsgrund snarare än artens bevarande status. Målsättningen för rovdjursförvaltningen är enligt regeringspropositionen *Sammanhållen rovdjurs politik* (Prop. 2000/01:57 s. 27) att ”arterna ska öka [vår kursivering] i antal *utöver respektive miniminivå* [vår kursivering] till sådana nivåer att de med större säkerhet långsiktigt kan bevaras i den svenska faunan”. Dessutom krävs enligt Art- och habitatdirektivet att dessa arter uppnår gynnsam bevarandestatus. Därför är det förvånande och högst olyckligt att Naturvårdsverket väljer att använda riksdagens miniminivåer snarare än artens bevarande status som grund för uträkningarna av de regionala nivåerna. När den nu gällande rovdjurspolitiken skapades, utgick bedömningarna av måltalen från den då aktuella kunskapen. Sedan denna tidpunkt har mycket ny kunskap tillkommit. Det finns heller inga direktiv i utredningen hur populationerna inom varje län ska öka för att arten ska uppnå gynnsam bevarande status, alternativt upprätthålla en gynnsam bevarande status över riksdagens miniminivåer. Även med utgångspunkt i gynnsam bevarande status kan man sätta upp regionala

DELMÅL/ETAPPMÅL och beroende på hur stammarna utvecklas i andra regioner kan dessa justeras upp eller ner så att tillväxten sker på ett acceptabelt sätt.

Naturhistoriska riksmuseet upprepar ståndpunkten som gavs i yttrandet över utredningen ”*De stora rovdjuren och deras förvaltning*” (SOU 2008:30) att en oberoende expertgrupp med bevarandebiologer, genetiker och andra sakkunniga bör tillsättas för att göra bedömningar av de olika arternas bevarandestatus. Det är ytterst angeläget att faktiska tal för vad som anses vara gynnsam bevarande status för respektive art presenteras och fastslås snarast, och att systemet med mål, etappmål och miniminivåer ses över i syfte att klargöra kriterier för beslut och riskhantering för att uppnå målen baserat på försiktighetsprincipen Gynnsam bevarande status är vad som krävs genom Art och Habitatdirektivet och bör således vara utgångspunkt i samtliga resonemang kring förvaltningen av rovdjuren. Utifrån detta kan man utarbeta långsiktiga, regionala förvaltningsplaner. Naturhistoriska riksmuseet är berett att aktivt delta i detta arbete med den kompetens som finns inom myndigheten.

Formerna för den regionaliserade förvaltningen bör utvecklas ytterligare, och på sikt bör gemensamma förvaltningsenheter skapas inom de olika regionerna. Dessa behöver inte med nödvändighet vara egna organisationer, utan kan vara associationer mellan de parter som ingår i en region. Särskilt viktigt är detta enligt Naturhistoriska riksmuseet för renskötselområdet .

Naturhistoriska riksmuseet anser att det är rimligt att graden av delegerad beslutanderätt baseras på rovdjursstammarnas storlek.

Naturhistoriska riksmuseet vill understryka att det i de fall arter ej uppnått gynnsam bevarandestatus ska enbart skydds jakt tillåtas. Skyddsjakten kan vara riktad mot direkt skadegörande individer, men också – i enlighet med dagens regelverk – kunna nyttjas på enskilda skadebenägna individer för att förebygga skador inom områden där sannolikheten för skada genom ett konstaterat högt rovdjurstryck bedöms vara hög. Sådana områden är främst de där en näring riskerar skador, t.ex. inom rennäringens kalvningsland under våren. Jakten bör vara precis, och tydliga kriterier och regelverk måste ställas upp för denna jakt som en del i de samlade regelverk som gäller för populationsreglerande metoder. Här har den centrala nivån i förvaltningssystem och Naturvårdsverket ett särskilt stort ansvar av normativ karaktär. Naturvårdsverket bör också, efter bedömning, fastställa regler och riktlinjer för denna typ av skydds jakt inom de olika förvaltningsregionerna. De individspecifika skydds jaktbesluten bör fattas av den regionala myndighet som har ansvar för rovdjursförvaltningen, men Naturvårdsverket ska ha ansvar för att kunna lyfta beslutsfattandet för särskilt hotade arter om det visar sig att jakten äventyrar att gynnsam bevarandestatus nås.

Naturhistoriska riksmuseet avstyrker förslaget att för arter där stammarna överstiger miniminivån såväl inom förvaltningsområdet som nationellt kan beslut om jakt delegeras utan någon angivelse om tillåtet maxantal som får fällas. Museet anser att

Naturvårdsverket bör ha det nationella ansvaret att faställa maxkvoter som är i enlighet med nationella mål för åtminstone varje förvaltningsområde.

Naturvårdsverket ska ha den centrala rollen att följa upp funktionaliteten i systemet, men detta kan inte ske genom granskning av detaljbeslut utan mer handla om systemuppföljning på det sätt som är normalt inom miljöarbetet.

I detta sammanhang vill Naturhistoriska riksmuseet påpeka att om det blir aktuellt att införa ett regionaliserat förvaltningssystem i linje med förslaget bör detta avvakta den kommande utvärderingen av riksdagens etappmål och eventuella nya etappmål som kan beslutas i samband med detta. Naturhistoriska riksmuseet är som tidigare nämnts beredda att delta i detta arbete.

Naturhistoriska riksmuseet kan se svårigheter i ett regionalt förvaltningssystem med delegerad beslutsrätt rörande jakt då rovdjursstammarnas rörlighet och de begränsade möjligheterna till jakt kan leda till ökade risker för stammarna om koordinationen mellan de regionala myndigheterna skulle vara bristfällig. Riskerna med en modell baserad på att de förvaltningsråd som etableras inom varje region kommer att ”kohandla” om de länsvisa nivåerna utan hänsyn till bevarandemässiga grunder är stora. Förslaget tar också bort myndighetsansvaret i fördelningen i och med att samverkansrådet inte är myndighet.

I detta sammanhang delar Naturhistoriska riksmuseet Naturvårdsverkets uppfattningar om de problem som finns med starkt varierande genomförande av rovdjursinventeringarna mellan de olika länen, vilket enligt vår uppfattning talar för inrättande av gemensamma förvaltningsenheter.

I enlighet med vad som nämnts ovan angående problemet med att utgå ifrån miniminivåer framstår det också som riskabelt att i ett sådant läge basera beslut om delegering på stammarnas status i enskilda län samtidigt som rovdjuret kan röra sig över stora geografiska områden. Om jakten i ett län överskrider det uttag som kvoterats, kommer det utan fördröjning även påverka angränsande läns möjligheter till efterföljande uttag? Förslaget är alltför outvecklat när det gäller den regionala koordinationen i förhållanden till nationella (och internationella) mål, och det räcker inte med att konstatera att länsstyrelserna ska vara restriktiva och ta ett nationellt ansvar.

Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker en ny förordning för förvaltning av rovdjur, men har inte haft möjlighet att inom den begränsade remisstiden juridiskt bedöma det aktuella förslaget. Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker en tydligare gränsdragning mellan skyddsjakt på enstaka skadegörande individer och annan, mer omfattande jakt, såsom bedrivs på björn och lodjur och att detta specificeras i den nya förordningen. Museet är dock tveksamt till såväl terminologin *förvaltningsjakt* som om en ny kategori förtydligar

bilden. Naturhistoriska riksmuseet anser att om gynnsam bevarandestatus inte har uppnåtts bör endast skyddsjakt vara möjlig, vilket innebär utvalda, enstaka skadegörande individer.

Beslut om skyddsjakt bör också vara restriktiv och undvikas på genetiskt värdefulla individer av varg, och bedömningar av hur jakten kan påverka den sociala strukturen i flocken ska också ligga till grund. När nivån för gynnsam bevarande status uppnåtts för respektive art kan utrymme för annan jakt finnas.

Naturhistoriska riksmuseet avstyrker således bedömningen att *förvaltningsjakt* (årlig, omfattande jakt utan individurval) på arter/stammar som inte uppnått gynnsam bevarandestatus är förenlig med Art- och habitatdirektivet och med god artbevarandestrategi, och i synnerhet är detta inte möjligt idag för varg och järv. De förutsättningar och begränsningar som medger vissa undantag för jakt på arter som är skyddade i direktivet är mycket restriktiva, och det förefaller som Naturvårdsverkets tolkningar är alltför generösa gällande jaktmöjligheter. Naturhistoriska riksmuseet ifrågasätter de tolkningar som ligger till grund för omskrivningen av artikel 16.1 e) i Art- och habitatdirektivet i den föreslagna paragraf 23a punkt 7, och instämmer inte i bedömningen att en omfattande, oselektiv årlig jakt på arter som inte nått gynnsam bevarandestatus borde vara möjlig med den föreslagna omskrivningen. Naturhistoriska riksmuseet är tveksam till lämpligheten att införa ordet *jakt* som synonymt med *insamling*, *förvaring* etc.,

s.24

Den svenska lodjurstammen på 291,5 föryngringar (enl. tabell 1, s. 22) ligger UNDER riksdagens mininivå (inte ”med knapp marginal över” som anges på s. 24)

s.32 *Delaktighet och deltagande i jakt.*

Naturhistoriska riksmuseet delar Naturvårdsverkets uppfattning att ökad insyn är önskvärd t.ex. genom delaktighet vid skyddsjakt. Det är dock enligt vårt bedömande av största vikt att skyddsjakten ses som avlivning av ett skadegörande djur och inte blir en ”nöjesjakt” eller en möjlighet att införskaffa sig troféer. Enda anledningen till att djuret avlivas är att det vållat skada eller bedöms komma att vålla skada. Därför bör djur av statens vilt som fälls under skyddsjakt även fortsättningsvis tillfalla staten. Detta för att minska risken för misstankar om att skyddsjakten missbrukas. Dessutom visar många individer som skjutits under skyddsjakt spår av tidigare påskjutningar och skador. Det är därför av största vikt att dessa skador dokumenteras och bevaras för att komma forskningen och förvaltningen tillgodo. Små populationer och för förvaltningen viktiga forskningsbehov är andra anledningar till att dessa djur bör tillfalla forskningen. ”Förvaltningsjakt” (eller motsvarande omfattande jakt), som vi förutsätter kan utföras först när populationen har uppnått gynnsam bevarande status, kan utföras som traditionell jakt (i likhet med dagens björnjakt) där trofén möjligtvis kan behållas, dock efter provtagning och registrering som idag och under förutsättning att förvaltningen av arten inte kräver att material finns tillgängligt för forskningen.

I vilken uträkning som trofé kan behållas vid ”förvaltningsjakt”, bör utredas inför varje års tilldelning utifrån forskningens nuvarande och bedömda framtida behov. I samband med detta vill vi också påpeka att vid eventuell ”förvaltningsjakt” bör de fällda djuren få en tillfällig märkning (”tag”) direkt vid besiktningen av besiktningsmannen. Den ”tag” med temporärt identifieringsnummer ska sitta på djuret tills det permanenta chipet erhållits. Detta skulle underlätta bli för konservatorer och polismyndigheten för att säkerställa att djuret, DNA prov och CITES intyg och annan dokumentation överensstämmer med varandra.

Djur som fälls under de paragrafer som berör skydds jakt, även om det rör sig om en art med relativt starka stammar, ska dock tillfalla staten (se ovan).

s. 33-34 *Vidareutvecklat beståndsovervakningssystem*

Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker förslaget om en årlig utomstående granskning av inventeringsresultaten. Detta är inte enbart viktigt för att skapa förtroende, utan tillförlitliga och konsekventa data är en förutsättning för välgrundade förvaltningsbeslut. Utformningen på denna granskning bör dock diskuteras. Det är viktigt att kvalitetssäkring utförs i samverkan med regionala myndigheter och utförare, och inte begränsas till en central granskning av erhållna resultat.

I detta sammanhang vill Naturhistoriska riksmuseet framhålla betydelsen av att osäkerheten i insamlade data kvantifieras, och att förvaltningsbeslut i enlighet med försiktighetsprincipen tar hänsyn till dessa faktorer.

Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker förslaget om en ny utvecklad rovdjursdatabas och att denna görs tillgänglig. Denna bör innehålla bl.a. populationsdata, individuella genotypdata, registreringsnummer av fällda djur och annan relevant information. Detta vore i linje med museets tidigare förslag i yttrande över utredningen ”*De stora rovdjuren och deras förvaltning*” (SOU 2008:30) att en nationell data- och vävnadsbank över statens vilt, i första hand de stora rovdjuren, upprättas vid Naturhistoriska riksmuseet för att underlätta för både förvaltningen och forskningen.

Naturhistoriska riksmuseet instämmer i att det är bra med en harmonisering av beståndsovervakningen mellan de nordiska länderna, men att i nuläget är inte gemensamma förvaltningsplaner aktuellt, och ej heller att bedöma bevarandestatus på gränsöverskridande populationsbasis. En gränsöverskridande populationsförvaltning skulle dock kunna vara biologiskt motiverad under förutsättning att ett fritt flöde av individer över gränserna faktiskt realiserar, vilket bl.a. vore det bästa sättet att stärka vargens genetiska livskraftighet.

Naturhistoriska riksmuseet anser att ersättningssystemets utformning och omfattning är avgörande för framgång med förslaget om en regionaliserad förvaltning. Det fattas också en diskussion kring toleransnivåer som en del i förvaltningssystemet.

Slutligen kan konstateras att de resursberäkningar som görs med stor sannolikhet är för låga. Det som undervärderas är bl.a. den tid som samtal, dialog och möteskapande tar och de resurser dessa kräver, men också ersättningsbehov m.m..

2. Förvaltning av varg och järv.

I uppdragsbeslutet angavs i vissa delar att Naturvårdsverket skulle utreda "hur" en begränsad jakt förutom skydds jakt kan genomföras, i andra delar "om" det är lämpligt utifrån vargens situation. Naturhistoriska riksmuseet noterar att Naturvårdsverket endast utrett frågan "hur" det kan genomföras i nämnvärd omfattning.

I rapporten refereras till en simuleringsstudie som ingick i uppdraget rörande vargarnas genetiska status som enda bakgrund till hur en jakt kan förväntas påverka vargstammen. Naturhistoriska riksmuseet instämmer i bedömningen att betydligt utförligare simuleringar behöver göras för en sådan utvärdering. Naturhistoriska riksmuseet instämmer i reservationerna om att dessa simuleringar är alltför förenklade (t.ex. avsaknad av miljövariation). För att kunna bedöma riskerna med en förvaltd jakt bör även osäkerheter i ingående populationsdata inkluderas. Naturhistoriska riksmuseet noterar dock att trots de alltför optimistiska scenarierna visar simuleringarna att även en begränsad jakt under dagens förhållanden skulle leda till ytterligare inavel och försämrade bevarandestatus om inte genetiskt inflyde ökar betydligt. Författaren påpekar också att utdöenderisken i modellen (som är kortsiktig) inte ska ses som ett mått på långsiktig överlevnad då miljövariation och ytterligare inavelsdepression inte ingår.

Varg- och järvstammarna är idag starkt hotade och i synnerhet vargens genetiska situation är kritisk. Naturhistoriska riksmuseet anser att "förvaltningsjakt" (eller annan årlig omfattande jakt) på dessa arter INTE är möjligt utifrån Art- och Habitatdirektivet i dagens läge. Innan gynnsam bevarandestatus uppnåtts bör endast skydds jakt medges, och vartefter populationerna tillväxer kan en mindre restriktiv hållning i tillståndsgivning tillåtas. Eftersom endast ett fåtal individer kan avlivas så länge populationen inte har uppnåt gynnsam bevarandestatus, så medför "förvaltningsjakt" att det finns en risk att vissa av de individer som gör verklig skada inte kommer att kunna avlivas. Det är istället viktigt att fokus sätts på de skadegörande individerna och att de vargar som inte utgör något större problem inte avlivas, vilket är risken vid "förvaltningsjakt". I detta sammanhang ifrågasätter Naturhistoriska riksmuseet slutsatsen att acceptansen skulle öka med en sådan jakt, då resultatet kan bli det omvända om skadegörande djur inte kan avlivas.

Naturvårdsverket ger inga förslag på hur genetiskt mycket värdefulla individer av varg ska skyddas vid en eventuell förvaltningsjakt. Det är av största vikt att dessa inte skjuts. Naturhistoriska riksmuseet hyser också en viss oro att överskjutningar, som tex. vid årets lodjursjakt, kan få betydande konsekvenser för vargstammen.

Naturhistoriska riksmuseet instämmer i bedömningen att varje myndighetsbeslut om jakt på varg, inklusive skyddsjakt, måste bedömas individuellt om jakten riskerar att äventyra artens gynnsamma bevarandestatus (eller snarare att den uppnår den).

Naturhistoriska riksmuseet ifrågasätter relevansen av det invecklade juridiska resonemang-
et rörande EG-domstolens bedömningar för Finland, med vargpopulationer med helt andra
(gynnsammare) förutsättningar än de svenska, för att bedöma möjligheterna till svensk
jakt.

Ett annat exempel på invecklat juridiskt resonemang är tolkningen att 6 par. jaktförord-
ningen är mer restriktiv ("begränsat antal") än art. 16.1 e) i Art- och habitatdirektivet ("se-
lektivt", "begränsad omfattning", "vissa exemplar", "begränsad mängd"). Naturhistoriska
riksmuseet ifrågasätter denna tolkning. Dessutom rör art. 16.1 e) "insamling och förva-
ring", och museet är tveksamt till tolkningen att det kan jämföras med jakt.

Sammanfattningsvis är det inte uppenbart för Naturhistoriska riksmuseet att de juridiska
förutsättningarna klarnar med Naturvårdsverkets förslag.

Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker att förvaltningsjakt på järv inte är lämpligt, utan att
jakten bör begränsas till skyddsjakt.

3. Förslag till åtgärder för att stärka vargstammens genetiska status

Det är oomtvistat att vargens genetiska situation i Sverige är mycket allvarlig, även om
olika forskare gett olika bedömningar av hur akut läget är. Enligt Naturhistoriska
riksmuseet är ett agerande utifrån ett "värsta scenario" förenligt med
försiktighetsprincipen.

Naturhistoriska riksmuseet delar Naturvårdsverkets uppfattning att det är mycket viktigt att
förbättra vargens genetiska situation. Museet tillstyrker också att detta framförallt måste
förbättras genom långsiktiga åtgärder som underlättar för en naturlig invandring från öst.
Vargens genetiska situation är akut och det är av stor vikt att dessa åtgärder genomförs
snarast möjligt, men som Naturvårdsverket påpekar så får inte en artificiell förstärkning
(inplantering) någon bestående effekt utan kontinuerlig tillförsel. Det skulle krävas en re-
gelbundet återkommande förstärkning under en lång tid framöver för att ersätta effekterna
av en kontinuerlig naturlig immigration. Som också nämns i utredningen (ex. s. 12 och
bilaga 2) finns det en stor risk att all form av manipulation av vargstammarna minskar all-
mänhetens tolerans mot vargarna och att vargarna genom sådana åtgärder inte kommer att
ses som en naturlig del i faunan.

Mot detta måste dock vägas det akuta i situationen och att hittills så få invandrande vargar kunnat bidra till reproduktionen. Naturhistoriska riksmuseet anser att en kombination av åtgärder kan eventuellt vara nödvändiga, t.ex. där förflyttning av nya vargar görs initialt, medan förutsättningar för en långsiktig förbindelse med de större östliga populationerna byggs upp. Det är inte rimligt att utgå ifrån att förflyttning av någon varg som invandrat norrifrån till mellansvenska områden är så mycket mer kontroversiellt än att, som föreslås, underlätta vandringar med samma mål. Avsikten är ju densamma, men i förstnämnda fallet torde sannolikheten att lyckas vara större. Dessutom kan ju en förstärkning av den genetiska statusen ge ökade möjligheter till jakt framöver, vilket kan ge ökad acceptans av åtgärden.

Långsiktiga åtgärder måste fokuseras som underlättar genflödet från de östliga vargarna genom en naturlig invandring. För att detta ska vara möjligt måste vargen i större utsträckning än idag tillåtas etablera sig i andra delar av Sverige, både i norr och söder. En kontinuerlig fennoskandisk population (Naturvårdsverkets alternativ 3) är det säkraste sättet för att långsiktigt säkerställa vargens överlevnad i Sverige. Alternativet att få tillräckligt många vargar att varje år vandra norrifrån mot ett "mål" i Mellansverige (Alternativ 2) verkar optimistiskt. Naturvårdsverket påtalar att vargen måste ges skydd för att underlätta dess vandring söderut. Hur detta utökade skydd ska formas framgår inte av utredningen. Vargen ska redan idag ha ett starkt skydd, ändå så försvinner majoriteten av de invandrade vargarna.

Utan en etablering av vargar i de norra länen, är chanserna att vargarna ska kunna ha en långsiktig självupprätthållande population mycket dåliga. Av de 10 vargar som kommit in i Sverige sedan 2000, har endast en (1) nått ner till populationen i Mellansverige och reproducerat sig. Idag lever "givarpopulationen" i södra Finland och Karelen, medan "målpopulationen", de närmaste vargflockarna i Sverige, finns i Dalarna och Hälsingland. Risken för att omkomma vid en sådan lång vandring, av både naturliga och av människan orsakade skäl, är stor och ökar ju längre avståndet mellan populationerna är. Även om vargen lyckas nå ner till den fasta populationen i Mellansverige, måste flera andra steg uppfyllas innan immigrationen är lyckad (effektiv):

1. Hitta en flock eller partner.
2. Accepteras av flokken (många dödas eller jagas iväg).
3. Få rätt social status i flokken (måste bli alfa djur för att få möjlighet att reproducera sig).
4. Lyckad reproduktion (valpar har en hög naturlig dödlighet).
5. Valparna måste överleva till könsmognad (ca 2 år).

6. Valparna måste reproducera sig.

Den enda reproducerande varg som har nått den mellansvenska populationen sedan 2000 (den 4e vargen sedan 1983) har ännu inte uppnått all steg (steg 5 och 6 är inte uppfyllda).

Vid flytt av vargar kan andra problem tillkomma, som tex. risk för dödsfall vid nedsövning (har redan inträffat vid hantering av vargar i Skandinavien), en möjlig lägre överlevnad efter förflyttning och en tendens att återvända till ursprungsområdet.

Som nämns tidigare i yttrandet anser Naturhistoriska riksmuseet att ersättningssystemet för rovdjurskador bör diskuteras i dessa sammanhang som en del av förvaltningssystemet, och för att ge möjligheter för ökad acceptans för vargnärvaro i de nordliga regionerna (renskötselområdet) och därmed för spridning söderut kommer det krävas mycket stora resurser. Det förefaller som Naturvårdsverket gravt underskattat dessa kostnader. Dessutom kommer krävas förnyade former av samverkan mellan näring och bevarandebeståndet, och troligen att i princip samtliga invandrande vargar som rör sig inom renskötselområdet förvaltningsmärks.

Beslut i detta ärende har fattats av överintendenten Jan-Olov Westerberg efter föredragning av forskningshandläggare Thomas Lyrholm. I beredningen har också deltagit för forskningsavdelningen forskningschefen Per Ericson, Ulf Johansson och Peter Mortensen och för museichefen Karina Lövgren.

Jan-Olov Westerberg

Thomas Lyrholm